

Παροράματα τεύχους 68

Σελ. 50: Το έργο γάλαμα της Φραγκλίας (Αικ. Καρακίση), εικ. 2. Η εικόνα είναι ανεστραμμένη. Σελ. 94: Σινικό ιδεόγραμμα (N. K. Μουτσούλας). Στην αγγλική περιλήψη ο τίτλος είναι *A Chinese Ideogram*.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Το Μουσείο των Σαρακατσάνων

Το καλοκαίρι που μας πέρασε εγκαινιάστηκε το νέο Μουσείο των Σαρακατσάνων, που βρήκε καινούργια στέγη στις Σέρρες μετά από 25 χρόνια αναζήτησης.

Το Μουσείο αποτελείται από τρία επίπεδα: Το υπόγειο, όπου αποθηκεύονται διάφορα αντικείμενα, δίνονται διαλέξεις και διδάσκονται σαρακατσάνικη χοροί το ισόγειο, όπου ξεδιπλώνονται η ζωή και η τέχνη των Σαρακατσάνων, με φωτογραφίες, σχέδια και κείμενα· και στο όροφο, όπου εκτίθενται φορεσιές και κεντήματα.

Η μεταστέγαση του Μουσείου αποτελεί προοπτική, ώστε να μη χάνουμε το νήμα με την παράδοση.

A. M.

Αρχαία Θέρμη

Πλούσια και σημαντικά ευρήματα φέρνει στο φως η αρχαιολογική έρευνα που συνεχίζεται για τέταρτη χρονιά στο Καραμπουρνάκι ("Μικρό Έμβολο") Θεσσαλονίκης. Στις φετινές έρευνες αποκαλύφθηκαν λείψανα από ημιυπόγειες κατοικίες, ειδικά του 5ου αι. π.Χ. και κυρίως πλούσια κεραμική από την Αθήνα, την Κόρινθο, τη Χίο, τη Μίλητο και τη Σάμο, μάρμαρες των εμπορικών συναλλαγών. Επίσης εφέτος προχωρεί και η επίσημη παλιού θέρμης κοντά στον οικισμό της αρχαίας Θέρμης για τις ανάγκες της ανασκαφής και για να στεγαστούν το Ινστιτούτο Έρευνας Αρχαίας Κεραμικής.

A. M.

Αρχαία στο σπίτι μας

Χωρίς να κινδυνεύει να χαρακτηριστεί κανείς αρχαιολόγος, από πλάην τη δυνατότητα να φιλοξενεί ακόμη και την Αφροδίτη της Μήλου... στο σπίτι του.

Πρόκειται βεβαίως για αντίγραφα αρχαίων έργων τέχνης που έχει αρχίσει να παράγει προεργάζοντας το Μουσείο της Καβάλας. Οι

κατασκευές-αντίγραφα διατίθενται στο πωλητήριο του Μουσείου σε προσιτές τιμές και με πιστοποιητικό από την Αρχαιολογική Υπηρεσία. Τα έσοδα από τις πωλήσεις θα ενισχύσουν την αρχαιολογική έρευνα και τις ανασκαφές.

A. M.

Το μεγάλο παλάτι της Πόλης

Προεφάτως ήρθαν στο φως τοιχογραφίες ενός από το σημαντικότερα κτίσματα της Κωνσταντινούπολης, της εποχής της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Πρόκειται για τις εντυπωσιακές τοιχογραφίες του Μεγάλου Παλατιού, το οποίο αποτελούσε κατοικία των Βυζαντινών αυτοκρατόρων από τον 4ο έως τον 12ο αιώνα.

Οπίσθιο, το μεγαλύτερο μέρος του παλατιού, το οποίο εκτιμάται ότι κάλυπτε την τεράστια έκταση των 5.000 στρεμμάτων, είναι θεμελιωμένο κάτω από τα δημοφιλέστερα ίσως αξιοθέατα του κόσμου: την Αγία Σοφία και το Μπλε Τζαμί. Αυτός είναι και ο βασικός λόγος που ο διευθυντής του Αρχαιολογικού Μουσείου της Κωνσταντινούπολης και υπεύθυνος για τις ανασκαφές έχει επανειλημμένα δηλώσει ότι είναι αδύνατον να αποκαλυφθεί ολόκληρο το παλάτι, και πολύ περισσότερο είναι μάλλον απίθανο να γνωρίσουμε τα περισσότερα συντρίμια του.

A. M.

Μυκηναϊκό ναυάγιο στον Αργολικό

Τα 25 χρόνια του Ινστιτούτου Ενόλων Αρχαιολογικών Ερευνών συνέπεσαν εφέτος με τη διοργάνωση ημερίδας με θέμα "Το ναυάγιο του Ακρωτηρίου Ιρίων: Διασυνδέσεις στη Μεσόγειο περί το 1.200 π.Χ.", που πραγματοποιήθηκε στις 19 Σεπτεμβρίου στις Σπείρες.

Πρόκειται για το τρίτο ναυάγιο μυκηναϊκής περιόδου που ερευνηθήκε στο ανατολικό Αιγαίο και έδωσε σημαντικές πληροφορίες για την επικοινωνία που υπήρχε ανάμεσα στην Κύπρο και την Αργολίδα την εποχή του Τρωικού πολέμου. Τα ευρήματα από το ναυάγιο —τρεις κατηγορίες κεραμικών αγγείων με προέλευση κυπριακή, κρητική και ελλαδική, 35 περίπου τον αριθμό— περιελήφθηκαν σε έκθεση στο Μουσείο των Σπείρων (Αρχαιολογικό Χατζηγιάννη Μέση). Στο ελξή τα νέα σχέδια του Ινστιτούτου Ενόλων Αρχαιολογικών περιλαμβάνουν έρευνες αρχαίου ναυαγίου στη βραχονησίδα Ανδραγονέρα, κοντά στα Κύθηρα.

A. M.

Τα χαμένα μνημεία στο Internet

Ό,τι έχει χαθεί και δεν μπορεί να δει ο επισκέπτης της σύγχρονης Κωνσταντινούπολης: τα Βυζαντινά παλάτια, αγορές, εκκλησίες, τα τείχη, ζωντανεύει στο Internet (το Διαδίκτυο). Με τη βοήθεια της ψηφιακής τεχνολογίας αναπαριστώνται όλα τα κατεστραμμένα μνημεία της βασιλεύουσας μέσα από έγχρωμες ηλεκτρονικές εικόνες στις σελίδες του Διαδικτύου. Οι εντυπωσιακές αναπαραστάσεις είναι έργο του Άλμπερτ Γουέμπριν, ο οποίος αναζήτησε το υλικό του προγράμματος ανατρέχοντας και σε έργα τέχνης που επιχειρούν να περιγράψουν και να αποδώσουν τα Βυζαντινά μνημεία. Η διεύθυνση για όσους ενδιαφέρονται είναι: "BYZANTIO 1200".

A. M.

Σωτήρια αναστήλωση

"Ο Τάφος της Κρίσεως", αυτό το αριστουργηματικό ταφικό μνημείο που ήρθε στο φως πριν από 44 χρόνια στα Λευκάδια της Νόσουας, συντηρήθηκε τελικώς και αποκαταστάθηκε μόλις εφέτος το καλοκαίρι. Η αναστήλωση στάθηκε σωτήρια για το μνημείο, αφού οι πολλαπλές ρηγματώσεις στην επιφάνεια του οδηγούσαν ολόταχτα σε κατάρρευση.

A. M.

Φέγγο το μπετόν από το Παρθενών

Από 7 κυβικά μέτρα μπετόν πρόκειται να απαλλαγεί ως το τέλος του 1999 η δυτική μερλοπρεπής θύρα του Παρθενών. Η σχετική πρόταση της Επιτροπής Συντήρησης των Μνημείων της Ακρόπολης ενέκρινε τον περασμένο Αύγουστο το ΚΑΣ, στο πλαίσιο της στέρησης του δυτικού τούχου και της ανακατασκευής της τακτοποιημένης δυτικής θύρας του μνημείου. Πρόκειται για μια από τις πιο λεπτές αναστηλωτικές επεμβάσεις στην ιστορία του Παρθενών και το αποτέλεσμα αναμένεται θεαματικό, αφού τα θραύσματα του μνημείου θα ανασυντεθούν με βασικό υλικό το μάρμαρο.

A. M.

Νέος Φάρος στην Αλεξάνδρεια

Στη θέση του αρχαίου φάρου της Αλεξάνδρειας αποφασίσει να ανεγείρει έναν σύγχρονο, ο διάσημος σχεδιαστής μόδας Πιέρ Καρντέν. Ο νέος φάρος της Αλεξάνδρειας, που θα μοιάζει με οβελίσκο ύψους

150 μ. και πλάτους 9 μ., την ημέρα θα λειτουργεί σαν καθεδρική και τη νύχτα θα είναι φωτεινή στήλη. Το σχέδιο χαρακτηρίζεται μεν πρωτότυπο και φιλόδοξο, αλλά οι αρχαιολόγοι δεν έχουν μιλήσει ακόμα. Α. Μ.

Στο προαύλιο της Βουλής

Η ανασκαφή στο προαύλιο της Βουλής των Ελλήνων, κάτω από το οποίο θα κατασκευασθεί υπόγειος σταθμός αυτοκινητών, διήρκεσε από τον Δεκέμβριο του 1996 έως τον Ιούνιο του 1998.

Το συνολικό εμβαδόν της ανασκαφής υπερβαίνει τα 8.000 τ. μ. Απασκαλύθησαν οκτώ αρχαιολογία, δύο σχεδιάστριες, ένας τοπογράφος και τέσσερις αρχιτεκτονίτες της Γ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, καθώς και 65 περίπου εργάτες. Αποκαλύφθηκαν 272 τοίχοι, που ανήκουν σε όλες τις οικοδομικές φάσεις από την ύστερη κλασική έως την οβελιανή και τη ρωμαϊκή περίοδο. Το κεραμικό υλικό ανήκει σε 2.200 ομάδες οστράκων.

Ερευνήθηκαν 145 τάφοι, που χρονολογούνται από την Υπομικηναϊκή έως την Ύστερη Ρωμαϊκή Εποχή, 13 αποθήκευτικοί σιροί, 77 αγυαοί, 12 φρέατα, 9 δεξαμενές και 11 κλιβάνοι.

Στα αντιπροσωπευτικότερα ευρήματα της ανασκαφής περιλαμβάνονται οι δύο ερμαϊκές στήλες του Χρυσίπου και του Ευπιάδου, ένα ψηφιδωτό δάπεδο του 4ου αιώνα π.Χ., ένας παραπόταμος του Ηριδανού, ο οποίος έχει διαμορφωθεί σε οδικό άξονα, μεγάλο τμήμα θαλασσιού του 5ου - 6ου αιώνα μ.Χ., εργαστηριακές εγκαταστάσεις του 4ου αιώνα π.Χ. στο βόρειο προαύλιο και ένα συγκρότημα κεραμικών κλιβάνων του 1ου - 2ου αιώνα μ.Χ. που παρήγε αττικούς λίκνους "τύπου Α".

Σπουδαίες ήταν οι τοπογραφικές πληροφορίες που προσέφερε η ανασκαφή, η οποία απελευθέρωσε και ανέδειξε το μετέωλο λεωφόρο Λυσίας και Εθνικού Κήπου τμήμα της Αδριατικής επέκτασης της πόλης των Αθηνών. Ερευνήθηκαν μεγάλα τμήματα πολυτελών κτηρίων του 3ου - 5ου αιώνα μ.Χ., τα οποία έφεραν πλούσιο τομογραφημένο διάκοσμο και ορθομαρμαρίσεις. Ακόμη περιουλεγήσαν πολλά μαρμάρια αρχιτεκτονικά μελή και σπαράγματα γλυπτού διακόσμου, μαζί με ένα σύνολο χάλκινων ειδωλίων.

Νάβλα

Η νάβλα, έγχροδο όργανο που μόνο από αναφορές αρχαίων κειμένων γνωρίζαμε μέχρι πρότινος,

βρίσκεται σκαλισμένη σε επιτύμβια στήλη του 2ου μ.Χ. αι. Το ανάγλυφο παρουσιάζει ο καθ. Δημήτριος Παντεριμλής, ανασκαφές του Δίου. Το ηχοδομημένο αυτό όργανο ανήκει στα έγχροδα. Το ηχοδομημένο (σωμα) είναι ψηλά τοποθετημένο, έχει έξι σταθερές χορδές και δύο ελεύθερες στα άκρα που τις πλαισιώνουν προηγούμενες και κρέμονται με βαριδιά στις άκρες τους. Το ρωμαϊκό ανάγλυφο έχει σωθεί σε καλή κατάσταση, έτσι ώστε η μορφή του οργάνου να είναι ευδιάκριτη και ευανάγνωστη.

Ταξιδιώτες από το Βορρά

Άγνωστες είναι στο ελληνικό κοινό οι απεικονίσεις που φιλοτέχνησαν Σουηδοί περιηγητές (17ος - 20ός αιώνας) και συγκέντρωσε στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης η διευθύντρια του Σουηδικού Ινστιτούτου και Β. Wells. Διγλώσσος (Αγγλικά-Ελληνικά) κατάλογος και σύντομο ενημερωτικό φυλλάδιο συνοδεύουν τα εκθέματα, τα οποία μας ταξιδεύουν στο χώρο και το χρόνο. Ακριβώς αυτά τα στοιχεία βρίσκονται αποτυπωμένα στα έργα. Τα ταξιδιωτικά σχέδια έχασαν τη σημασία τους ως "μάρτυρες" όταν ανακαλύφθηκε η φωτογραφία. Η έκθεση λειτουργήσει από τις 23 Σεπτ. έως τις 24 Οκτ. 98.

Θήρα

Σημαντικό πολιτιστικό γεγονός αποτελεί η έκθεση των αναπαράγωγών του συνόλου των τοιχογραφιών της Θήρας, που οργανώθηκε από το Ίδρυμα Θήρας Πετρος Νομικός και φιλοξενήθηκε στα υπόσκαφα του συνεδριακού κέντρου του ιδρύματος στα Φηρά, από τον Ιούλιο έως και τα μέσα Οκτωβρίου. Οι τοιχογραφίες αυτές, που καταστράφηκαν πριν από 3500 χρόνια από την έκρηξη του ηφαιστείου αλλά και διατηρήθηκαν χάρη στη λάβα και τη στήλη που καταπίεζαν τον οικισμό, μας έδωσαν την ευκαιρία να ανιχνεύσουμε το πλήθος των τοιχογραφημένων επιφανειών, να αναρωτηθούμε για τις θρησκευτικές συνθήκες της εποχής, να πληροφορηθούμε για την καθημερινή ζωή καθώς και για την πλούσια απεικονισμένη χλωρίδα και πανίδα. Όμως τί γίνεται για όσους δεν ταξίδεψαν ετούτο το καλοκαίρι στις Κυκλάδες; Το θαύμαζο αυτό επίτευγμα της πιστής αντιγραφής σημαντικότετων έργων αρχαίας τέχνης θα εναρμονιστεί του χρόνου στον ίδιο χώρο, μας είναι οι υπεύθυνοι τους ομοίως ρωτήσαμε με ανησυχία. Ευκαιρία λοιπόν να οργανώσουμε τις διακοπές μας για το '99!

Υλικά συντήρησης

Μόλις λάβουμε κατάλογο (1997/98) πώλησης υλικών συντήρησης έργων τέχνης (αναλυσιμα υλικά και μηχανήματα) από την εταιρεία ABIO (Ηλίδος 41, 11527 Αθήνα, τηλ. 7484824 - 7707587. Επίσης, Επιδαύρου 90-92, Κάτω Τούμπια Θεσσαλονίκης, τηλ. 031-937921, και κινητό 094-557169).

Ανακοίνωση: ευρωπαϊκό Master

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ενέκρινε και χρηματοδότησε την οργάνωση μιας σειράς μαθημάτων για την απόκτηση ευρωπαϊκού Master. Τα μαθήματα θα βασίζονται στη θεωρητική και εφαρμοσμένη διεπιστημονική μελέτη και πρακτική του γραπτού λόγου στις διάφορες μορφές του. Πρόκειται για μια διαχρονική και διεπιστημονική μελέτη της ιστορίας, των λειτουργιών, των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων, καθώς και των προσοχικών του γραπτού λόγου, από τις αρχές του έως την επαναστάση της σύγχρονης επικοινωνιακής τεχνολογίας. Το πρόγραμμα είναι αποτελεσμα συνορασιας 14 πανεπιστημίων και 12 ιδρυμάτων.

Εισαγωγή: 20-25 φοιτητές το πολύ, με τα ακόλουθα τυπικά προσόντα:

-Πτυχίο Πανεπιστημίου
-Υποχρεωτική γνώση της Αγγλικής και της Γαλλικής γλώσσας, στις οποίες και θα γίνονται τα μαθήματα.
Κόστος: 3500 ECU. Υπάρχει η πιθανότητα να δοθούν κάποια επιδόματα σε φοιτητές.

Τα μαθήματα του Master διαρκούν ένα χρόνο (1600 ώρες σπουδών), διαιρούνται σε δύο εξάμηνα (1 Μαρτίου-11 Ιουνίου 1999/1 Σεπτεμβρίου-30 Νοεμβρίου 1999) και δίδονται, στη Βενετία, στην Ελλάδα, στο Μπροντό, στο Μιλάνο και στην Πίζα.

Περιεχόμενο: Θεωρία του γραπτού λόγου: ανθρωπολογία, σημειολογία, φιλοσοφία. Ο γραπτός λόγος σε καθημερινές πολιτισμικές ιστορίες του γραπτού λόγου: ανατολική και κλασική αρχαιότητα, σύγχρονη Ευρώπη και αποικιακός κόσμος. -Μη αλφαιβητική και μικτά συστήματα γραπτού λόγου: Κινέζικα και Γαπωνικά. -Γλώσσα, γραπτός λόγος, διδακτική, επικοινωνία και δημοσιότητα. -Ψυχολογία της γραπτής παραγωγής. -Επιστήμη της πληροφορικής.

Ατήσεις: Επικοινωνήστε με τις αντιπρόσωπες του προγράμματος: Ελένη Καθηγήτρια Claudia Antonelli, Università Ca'Foscari di Venezia, Tel: +39415210735/31/17, Fax: +39415210048
Προβλεπόμενη υποβολή αιτήσεων: 20.12.1998.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Συμπόσιο Ιστορίας και Τέχνης στη Μονεμβασία

Ο Μονεμβασιώτικος Όμιλος και το Πολιτιστικό Τεχνολογικό ίδρυμα της ΕΤΒΑ συνδιοργάνωσαν το ΙΑ' Συμπόσιο Ιστορίας και Τέχνης με θέμα "Επικονωνίες και Μεταφορές στην Προβιομηχανική περίοδο", που πραγματοποιήθηκε στο κάστρο της Μονεμβασίας, στο ναό του Αγίου Νικολάου (24-26/7/98). Περί τις 30 ανακωνόμενοι Έλληνες και ξένοι επιστήμονες διαφόρων ειδικοτήτων κάλυψαν χρονικά την περίοδο από την αρχαιότητα ως τις αρχές του αιώνα μας.

Η' Εθνικό Ιταλικό Συνέδριο Χριστιανικής Αρχαιολογίας Genova, Sarzana, Albenga, Finale Ligure, Ventimiglia, 21-26 Σεπτεμβρίου 1998

Κατά την παραπάνω χρονική περίοδο και στις αναφερθείσες πόλεις της πανέμορφης Λιγυρίας (Liguria) διεξήχθησαν οι εργασίες του Η' Εθνικού Ιταλικού Συνεδρίου Χριστιανικής Αρχαιολογίας. Το γενικό θέμα ήταν αφιερωμένο στην παρουσίαση των βαπτισματικών κτηρίων στην Ιταλία - απόψεις και προβλήματα.

Στο ιστορικό κτήριο Palazzo Turzi άρχισαν οι συνεδρίες με αξιόλογες ανακοινώσεις, όπως του καθηγητή Santi Luigi Agnello από τη Συρακούσα. Γνωστό αρχαιολογικό ονόματα, όπως ο Ε. Russo, που ελέγχτηκε και ως πρόεδρος της Εταιρείας Χριστιανολόγων Αρχαιολόγων της Ιταλίας, ο C. Varaldo, η L. Pani Ermini, η G. Bertelli, ο G. Cuscolo, ο D. Mazzoleni, η M. Falla Castellfranchi και άλλοι, που ανέπτυξαν τα θέματα τους, τα οποία αφορούσαν είτε ένα σύνολο βαπτιστηρίων της Παλαιохριστιανικής εποχής ή και του μιστού μεριανό, είτε ένα μόνο βαπτισματικό κτήριο. Οι διάφορες ανακοινώσεις περιέλαβαν σχεδόν όλα τα υπάρχοντα γνωστά βαπτιστήρια της ιταλικής χερσονήσου και άλλα άγνωστα, που ήλθαν στο φως μετά από πρόσφατες ανασκαφές.

Οι ενδιαφερόμενες επιστημονικές εισηγήσεις και οι γόνιμες συζητήσεις που τις ακολούθησαν συμπληρώθηκαν κατά τρόπο εποπτικό και άριστο από επισκέψεις των

συνεδρών σε αρχαιολογικούς χώρους παλιούς και σε νέες ανασκαφές, καθώς και σε μουσειακές αίθουσες. Πολύ σημαντικές ήταν οι περιηγήσεις σε παλαιохριστιανικά και μεσαιωνικά μνημεία.

Το συνέδριο οργανώθηκε με τη φροντίδα του διεθνούς Ινστιτούτου Λιγυρικών σπουδών με έδρα την παραλιακή πόλη της Bordighera. Ο πρόεδρος του νομομαθής Cosimo Costa και η συμβία του, γνωστή επιστήμων, και ο καθηγητής C. Varaldo, διευθυντής του υπόψη Ινστιτούτου που εισηγήθηκε για τη συσσεφορά του ιδρυματός του σε ανασκαφές, έρευνες, αναστηλώσεις και κάθε είδους βοήθεια στον κλάδο της χριστιανικής αρχαιολογίας, αποτέλεσαν τους επιμελητές για τη διοργάνωση και την επιτυχία του συνεδρίου αυτού. Ο υποφανόμενος έλαβε ενεργό μέρος στις εργασίες του υπόψη Συμποσίου.

Το προσεχές συνέδριο καθορίστηκε για το έτος 2002 στον Ακράγαντα (Agrigento) της Σικελίας.

Κωνσταντίνος Π. Χαλαμπιδής
Καθηγητής Α. Π. Θεσσαλονίκης

Μουσική και Εικόνα

Με θέμα "Μουσική και Εικόνα στη Μεσόγειο από το 300 π.Χ. έως το 300 μ.Χ." πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη διεθνές μουσικολογικό συνέδριο, στο οποίο, εκτός των πολύ ενδιαφερόντων θεμάτων αρχαιολογίας και μουσικολογίας, ο ανακωνόμενος του Διού Δημήτριος Παντερμαλής παρουσίασε το δεύτερο μουσικό όργανο, αναπαράσταση του οποίου αποκαλύφθηκε στο Δίον. Πρόκειται για το έγχορδο Νέβμα, που μέχρι τώρα μόνο από κείμενα μας ήταν γνωστό.

Η πλαστική των Κυκλάδων στην Αρχαϊκή εποχή

Στις αρχές του Σεπτεμβρίου (7-10 1998) πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα διεθνές συνέδριο με θέμα "Η πλαστική των Κυκλάδων στην Αρχαϊκή εποχή. Ιστορία των εργασιών - Ακτινοβολία των ρυθμών", οργανωμένο από την ΚΑ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και τη Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή. Το συνέδριο ήταν ιδιαίτερα ενδιαφέρον και ελαβε μέρος με ανακωνόμενοι οι: Φ. Ζαφειροπούλου, Β. Λαμπρινουδάκης, Μ. Ντ. Ακούντο, Α. Ερμάρν, Α. Μ. Ν'Ονόρι, Σ. Μαρκάντε, Ε. Βάλτερ-Καρούδη, Β. Χάλτμαν, Γ. Κουράγιος, Κ. Σίντι, Β. Χάλμιγιαν, Ε. Καρακόση, Φ. Κρουσσάν, Μ. Ρέκε, Φ. Τζόφι, Ι. Τριάντη, Γ.

Κοκκορού-Αλευρά, Ν. Μπεραντζή, Φρ. Πρυστ, Π. Μπουτζή, Η. Κίναστ, Γ. Μανιάτ, Κ. Πολυκρέτι, Α. Μάντης, Α. Πασκιέ, Χ. Μαρτινέζ, Ντ. Μπρούσαντιν, ΚΑ. Ρολέ.

Παρουσιάστηκαν απόψεις που αποσαφηνίζουν το ρόλο των Κυκλάδων στην ιστορία της ελληνικής τέχνης. Τα θέματα που εξετάστηκαν ήταν: Νάξος και Πάρος, Κρήτη και Κυκλάδες, Κυκλάδες και Αθήνα, Η Πάρος και η ακτινοβολία της, ο τύπος του Κούρου, Ο τύπος της Κόρης, Σφίγγες, Ιππείς, Εργαστήρια, Βάσεις και επιγραφές. Το μάρμαρο. Ο αυστηρός ρυθμός.

A.M.

Φιλολόγος Σύλλογος Περνασσός Έναρξη λειτουργίας Πινakoθήκης

Ο Φ. Σ. Περνασσός ανακοινώνει ότι από 1.11.1998 αρχίζει η λειτουργία της Πινakoθήκης του Συλλόγου της οποίας περιλαμβάνει έργα διακεκριμένων Ελλήνων γλυπτών και ζωγράφων και ιδιαίτερη αίθουσα με έργα του γνωστού καλλιπχ Κ. Γιαννάκου.

Η είσοδος είναι ελεύθερη. Ημέρες και ώρες λειτουργίας: 10-13. Τετάρτη, Παρασκευή, 10-13.

Για ομαδικές επισκέψεις επικοινωνείτε στο τηλ. 3229 240, κ. Χρ. Αναγνωστό, και 3121 917, κ. Αικ. Σαίου.

Ημερίδα: Περιβαλλοντική Αρχαιολογία

Στο κτήριο της Ελληνικής Εταιρείας για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτισμικής κληρονομιάς στεγάστηκε η ημερίδα για τις "Εφαρμοσμένες Παιδιασπιροβαλλοντικών Ερευνητικών Προσεγγίσεων", στις 31 Μαρτίου 1998.

Στη βιολογική εξέλιξη του ανθρώπου κατά το πέρασμα των αιώνων αναζητούν στις μέρες μας ρηκελευστικοί επιστήμονες στοιχεία, προκειμένου να φωτίσουν την αρχαιολογική έρευνα από διαφορετική οπτική γωνία. Είναι αλήθεια ότι αποτελεί πρόκληση η ανίχνευση του DNA των αρχαίων από τα ανακωνόμενα οστά τους, αν τη συγκρίνουμε με τη μεθοδολογία που χρησιμοποιεί η παραδοσιακή αρχαιολογία. Καινομίες κλάδου, όπως η παλαιοπαθολογία, η κοιροβιολογία, η παλαιοαιματολογία, η γενεοχρονολογική κ.α., καλούνται να συνδράμουν το έργο της νέας αρχαιολογίας, που ανατρέχει στο φυσικό περιβάλλον, και όχι σε αγνεία, έρευνα και αγάλματα.

Άλλωστε, βασική αρχή της περιβαλλοντικής αρχαιολογίας είναι ότι ο άνθρωπος, στην ιστορική πορεία του, επιδρά και δεχεται επιρροές από το περιβάλλον του.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Όπερα και αρχαία τραγωδία

“Όπερα και αρχαία τραγωδία” ήταν το θέμα της πρώτης διάλεξης που “άνοιξε” τον κύκλο ομιλιών '98-'99 στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης (5.10.98). Ο κ. Φώτης Παπαθανασίου, γάτρος στο επάγγελμα και Πρόεδρος της Εταιρείας Φίλων Εθνικής Λυρικής Σχολής, ετοίμασε για το κοινό μια ενδιαφέρουσα από στήθους ομιλία-εισαγωγή σε βασικές αρχές της αρχαίας τραγωδίας, αλλά και της όπερας, λυρικής τέχνης που προέκυψε από παρερμηνεία του αρχαίου είδους σε μια προσπάθεια αναβίωσής του. Ολοκληρώνοντας ο κ. Παπαθανασίου τη διάλεξη, διατύπωσε την άποψη που θέλει τη σύγχρονη όπερα να απορροπεί την ποιότητα του λόγου με τη μελωδία, στο δρόμο βεβαίως που χάραξε ο Βάγκνερ.

A. M.

Η Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών

Η Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών στην Αθήνα μας έστειλε το ακόλουθο πρόγραμμα διαλέξεων, που θα πραγματοποιηθούν κατά την περίοδο 1998-99.

- Τρίτη 12 Ιανουαρ. - J.A.S. Evans, University of British Columbia: “The Legacy of Edward Gibbon’s *Decline and Fall*: Gibbon’s Influence on the Conceptions of Late Antiquity and the proto-Byzantine Empire.” 7:00 μμ. Loring Hall.

- Τρίτη 19 Ιαν. - Haralambos Kritzas, Epigraphical Museum: “A new inscription from the Asclepieion of Lebena (Crete) and the Dancing Floors of Greek Sanctuaries.” 7:00 μμ. Loring Hall.

- Τρίτη 9 Φεβρ. - Vassos Karageorghis, Foundation Anastasios Leventis, Cyprus: “The Hellenization of Cyprus and Crete at the end of the Late Bronze Age.” 7:00 μμ. Loring Hall.

- Παρασκευή-Σάββατο, 12-13 Φεβρ. - Διάλεξη (οργανωτής): Γεννάδιος Βιβλιόθηκη: “Protection of the Past.” Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών.
- Τρίτη 23 Φεβρ. - Joseph Maran,

University of Heidelberg: “Mycenaean with Wessex: On the Nature of the Amber Trade in the Shaft Grave Period.” 7:00 μμ. Loring Hall.

- Τρίτη 9 Μαρτ. -Seventh Annual Wiener Laboratory Lecture: Ernst Pernicka, Technische Universität Bergakademie Freiberg: “Origin and Development of Early Bronze Age Metallurgy in the North Aegean.” 7:00 μμ. Loring Hall.

- Τρίτη 16 Μαρτ. -Seventeenth Annual Walton Lecture: Angeliki Laiou, Harvard University: “To Βυζάντιο και οι Σταυροφορίες.” 7:00 μμ. Αμφιθέατρο Ιατρικής Σχολής Παν/μίου Αθηνών (Πανεπιστημίου 30).

- Παρασκευή 2 Απρ. -Open Meeting on the Work of the School in 1998 and Lecture by Mary C. Sturgeon, University of North Carolina, Chapel Hill: “The Roman Theater Facade at Corinth: Art and Politics on the Scenae Frons.” 7:00 μμ. Πολεμικό Μουσείο (Ριζάρη 2).

- Τρίτη 25 Μαΐου -Kostis Kourelis, Gennadeion-Alison Frantz Fellow: “Medieval Settlements in North-eastern Peloponnese.” 7:00 μμ. Loring Hall.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Φωτογραφίες του Σ.Ι.Α.

Στο Ναύπλιο, εγκαινιάστηκε η έκθεση φωτογραφίας με θέμα “Η ζωή γύρω από μια ανασκαφή” (24/10-14/11/98).

Ένα σπάνιο φωτογραφικό υλικό, που προέρχεται από τα αρχεία του Σουηδικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου Αθηνών, του Πανεπιστημίου της Ουμάδας και του Βασιλικού Παλατιού της Σουηδίας μας δίνουν τη δυνατότητα να προσεγγίσουμε τις δεκαετίες του 1920 και του 1930 μέσα από την ανασκαφική εργασία των Σουηδών αρχαιολόγων στην Αργολίδα. Οι 92 φωτογραφίες της έκθεσης έχουν τραβηχτεί στις περιοχές ανασκαφών Ασίνη, Δενδρό και Πρότυμα.

Την έκθεση εγκαινιάσει ο Πρόεδρος της Σουηδίας στην Ελλάδα Κ. Björn Elmér.

Παράλληλα παρουσιάστηκε η έκδοση ενός εξαιρετικού καταλόγου με το φωτογραφικό υλικό της έκθεσης.

Την επιμέλεια της έκθεσης και του καταλόγου είχε η διευθύντρια του Σουηδικού Ινστιτούτου Αθηνών Κα Βερίτ Βελς. Η εκδόλιξη εντάχθηκε στον φετινό εορτασμό των πενήντα χρόνων από την ίδρυση του Σουηδικού Ινστιτούτου. Τηλ. επικοινωνίας 0752-25 385.

Δύο εκθέσεις ή διπλή έκθεση

Το Μουσείο Μπενάκη εγκαινιάσε δύο εκθέσεις που απαρτίζουν μια ενότητα και αναδεικνύουν τη διαχρονική συνέχεια του Ελληνισμού. Η πρώτη είναι: “Από τα πορτρέτα του Φαγούμι στις απαρχές των βυζαντινών εκδόσεων”, και η δεύτερη: “Η γενιά του Τριάντα στην αναζήτηση της ελληνικότητας”. Την έκθεση των πορτρέτων του Φαγούμι Εκκίνησε στο Ηράκλειο Κρήτης ο Ν. Γιανναδάκης (Βικελαία Βιβλιοθήκη), και η μεταφορά της στο Μουσείο Μπενάκη, μαζί με τη συμπληρωματική έκθεση των καλλιτεχνών της Γενιάς του Τριάντα, προσφέρουν στον επισκέπτη την αξιωματική μαρτυρία της συνέχειας και της ενότητας του ελληνικού πνεύματος και της ελληνικής ψυχής.

Αρχαία λιμάνια στον Θερμαϊκό κόλπο

Από την παρουσίαση της έκθεσης στο Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης

Ο Umberto Eco στο δοκίμιο του με τίτλο *Πολιτιστικά Κατάματα* (Παρατηρήσεις 1992 - IBM 1988) υπογραμμίζει:

... κάτι που είχε παραχθεί ως αναπόσπαστο αντικείμενο — π.χ. ένα κύπελλο —, τη στιγμή κατά την οποία, από κρυφό που ήταν, αποκαλύπτεται ως εύρημα, γίνεται το σημείο από κάτι τι, η συνεκδοχή ενός πολιτισμού, ένα pars pro toto — το τμήμα δηλαδή αντί του όλου”.

Και παρακάτω, στις προτάσεις του για το διδακτικό μουσείο με συνεκδοχή, ο Eco επισημαίνει:

“Το μουσείο με συνεκδοχή είναι επικεντρωμένο σε ένα μόνο έργο ή αντικείμενο, στο οποίο φθάνει κανείς μέσω ειδικής διαδρομής, όπου προσφέρονται ποικιλότερα οι αναγκαίες για την κατανόηση ... πληροφορίες.”

Έχοντας κατά του τη σημειολογική τοποθέτηση του Eco τόσο για το εύρημα που αποκαλύπτεται (στην περίπτωση μας, το εύρημα είναι το λιμάνι) όσο και για την εναλλακτική έκθεση ενός και μόνο αντικείμενου (στην περίπτωση μας ενός ηλίθιου κιάνηρου), πλαισιωμένο από μια συνθετική πληροφορία, επιχειρούμε:

α) Να αξιοποιήσουμε τα πολλά επίπεδα πληροφοριών που προσφέρει το θέμα για τα *λιμάνια στους αιώνες*, εστιάζοντας στην προσοχή μας στα “αρχαία λιμάνια του Θερμαϊκού κόλπου”.

β) Να δώσουμε έμφαση σε ένα μόνο αρχαίο αντικείμενο, τον ε-

νεπίγραφο κάνθαρο από τις ανακαφές στο πόλιμα της Τούμπας Θεσσαλονίκης, ως σημείο που καθόρισε τη θάλασσα.

Η ίδια λογική της συνεκδοχής εξακολουθεί να διέπει όλες τις επιλογές για την έκθεση που παρουσιάζουμε στο Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης και για τον τόμο-λευκίμα που τη συνοδεύει:

α) Η έκθεση φωτογραφίας του Θεόφιλου Στουπάδη, του Γιώργου Τασουάκη, του Σωτήρη Χαϊδαριάνου και του Μπάμπη Παπαϊωάννου συνοψίζουν επιλεκτικά τις παρασημειές σε έναν κόσμο ορατό αφενός και εν πολλοίς γνωστό. Οι τύλιμες της Μεσόγειας, λόγω χάρη, είναι ανάμεσα στην καθημερινή μας τοπιογραφία. Ωστόσο, οι γνώσεις μας για τη ζωή των ανθρώπων, κατάλοιπα της οποίας κρύβονται στα αρχαία στρώματα και τις επιχρώσεις των ηγλώφων, παραμένουν περιορισμένες.

Από την άλλη, οι αγώνες των θάλασσων εμπρός στους ζελαούς τόπους, η ακόμα και οι αγώνες τους για την επιστροφή στην πατρίδα, αν και αδρές, είναι καταστάσεις, έχουν τις γνώριμες ταπεινότητες τους στον αιγάλο, που τις λέμε λιμάνια.

Σε κάθε περίπτωση, η επίδωξη για την έκθεση αυτή προσβλέπει σε κάτι από την επισήμανση ενός γάμου, της γης με τη θάλασσα. Τα παιχνίδια του υμεναιού καταγράφει ακόμα το φωτογραφικό μάτι από ψηλά, θάλασσα και αέρα.

β) Η έκθεση ενός και μόνο αντικειμένου δεν συνιθίζεται σε αρχαιολογικές εκθέσεις, ούτε η προβολή ενός ταπεινού πήλινου σκεύους. Το περίμα όμως βρίσκεται σε εξέλιξη. Προτενίουμε το σημείο αναφοράς ενός αρχαιολογικού και ιστορικού πλαίσιου από συμπεραζόμενα. Ο νεπίγραφος κάνθαρος του 4ου αιώνα π.Χ., από τις ανακαφές στην Τούμπα Θεσσαλονίκης, είναι πολυσήμαντος:

1. Από αρχαιολογική άποψη, το εύρημα αυτό προέρχεται από δωμάτιο σπιτιού στο κλασικό πόλιμα της Τούμπας Θεσσαλονίκης, όπου αποκαλύφθηκε λουτρόνας και χώρος παραδοσιακής ιδιωτικής λατρείας.

2. Από κατασκευαστική άποψη, σχετίζεται με αττικά εργατήρια.

3. Από μορφολογική άποψη, ανήκει στα αγγεία για την πόση του οίνου, και μάλιστα θεωρείται σκεύος συμποσίου.

4. Από οικονομική άποψη, ο (συγκεκριμένος) κάνθαρος συνιστά αντικείμενο εμπορίου που έφθασε πιθανότατα διά θαλάσσης.

5. Από λατρευτική άποψη, ο κάνθαρος θεωρείται σύμβολο του Διόνυσου.

6. Από την άποψη της επιγραφής, οι λέξεις *Αδίστα Κίρβισσι* ση-

μαίνουν ότι η Ηδίστη (Αδίστα είναι ο Φαρκικός τύπος) προσφέρει στους Κίρβαντες ή Κορβάντες, τους δαιμόνιες πολεμιστές που με τους ήχους του τυμπάνου και τους βορυβώδεις χορούς τους κλύπταν τις φωνές του μικρού Δία και τον προστάτευαν από τον Κρόνο.

Επομένως, με αφορμή την παρουσίαση στοιχείων για τις αρχαίες θέσεις περιμετρικά στον Θερμαϊκό κόλπο, το σημείο *νεπίγραφος κάνθαρος από την Τούμπα Θεσσαλονίκης* εντάσσεται ως το *pars pro toto*, δηλαδή το τμήμα οντι του όλου, για έναν πολιτισμό. Εκείνος που είχε αναπτυχθεί στην περιοχή της αρχαίας Θέρμης, με συνδυασμό παραγόντων της ενδοχώρας και παραγόντων που έφθασαν από τη θάλασσα. Ασφαλώς, η συνάντησή ανάμεσα σε ανθρώπους που επηρέασαν με τον τρόπο τους οι μεν τους δε και, κάτω από προϋποθέσεις, σε διαρκή διαμόρφωση και εξέλιξη, έγινε στην παραλιακή ζώνη του Θερμαϊκού κόλπου. Και βέβαια τέτοιες συναντήσεις έγιναν και σε πολλά άλλα σημεία των ακτών του κόλπου. Τα λιμάνια λοιπόν είναι χώροι όχι μόνον απτό, αλλά και νοητό.

γ) Το βιβλίο *Αρχαία Λιμάνια - Θερμαϊκός κόλπος*, που συνοδεύει την έκθεση, πραγματώθηκε για να προκαλέσει την προσοχή στη διαχρονική και διατοπική σπουδαιότητα των λιμανιών. Οι συνεργάτες του τόμου-λευκίματος, δημιουργοί φωτογράφοι και εκδοτική ομάδα, φρόντισαν να διαθέσουν ένα κομμάτι της υπαρχής τους, με σκοπό να αντιληφθούμε τα μέρη όσα μπορεί να υπάρχουν σε ό,τι αφορά τα λιμάνια και τον Θερμαϊκό. Εν κατακλείδι, θα χρησιμοποιήσω τον επίλογο του βιβλίου της έκθεσης:

Η επίσκεψη αυτή στο πανόραμα του Θερμαϊκού φωτιζέ όχι τόσο την ανάγκη περιγραφής ενός εκάστου λιμανιού, όσο το νόημα που αντλείται από τις αρχαίες πηγές και από τα αποτελέσματα της αρχαιολογικής δραστηριότητας των τελευταίων χρόνων σε ό,τι αφορά τα λιμάνια ως σπινθηρά των παραμέτρων δηλαδή και των συμπεραζόμενων της ιστορίας ενός μικρού ή μεγάλου τόπου.

Κώστας Σουέρεφ

“Ο Haller Von Hallerstein στην Ελλάδα, 1810-1817”

Όταν το καλοκαίρι του 1810 ο αρχιτέκτονας Carl Haller von Hallerstein αναχώρησε από τη Νυρεμβέργη για την Ελλάδα, ξεκινούσε για ένα δύσκολο ταξίδι, πολύ διαφορετικό από τα μορφωτικά ταξίδια που συνιθίζαν να κάνουν

Γάλλοι και Άγγλοι αριστοκράτες την εποχή εκείνη στην ανατολική Μεσόγειο.

Ο Carl Haller και οι φίλοι του, ο Άγγλος αρχιτέκτονας C. R. Cockerell, δύο Γερμανοί ζωγράφοι, ο Magnus von Stackelberg και ο J. Linckh, καθώς και δύο Δανοί φιλόλογοι, Peter Oluf Brøndsted και Georg Koes, είχαν θέσει επισημοποιημένους στόχους. Σκοπός τους ήταν να περιγράψουν τις αρχαιοτήτες, την αρχιτεκτονική, τις λαϊκές ενδυμασίες, και να καταγράψουν λαϊκά τραγούδια με τρόπο εκτετατή και λεπτομερή.

Τους δόθηκε και η δυνατότητα να διενεργήσουν ανασκαφές. Ερευνώντας στα νότια της Αφαιάς στην Αίγινα την άνοιξη του 1811, βρήκαν τα γλυπτά από τα αετώματα, και αργότερα τα πρώτα κομμάτια από τη ζωφόρο του ναού του Απόλλωνα στις Βάσσει, η οποία βρέθηκε σχεδόν εξολοκλήρου ένα χρόνο αργότερα. Αρχαιολογικά ευρήματα τέτοιας σημασίας είχαν μεγάλη προβολή σε όλο τον ευρωπαϊκό Τύπο και έκαναν μερικά διάσημους τους τυχερούς ερευνητές.

Οι κριτές επιστήμονες, Koes και Brøndsted, καταγράφουν τις επιγραφές και εμείς ζωγραφίζουμε τις διακοσμήσεις, γράφει ο Haller στο ημερολόγιό του. Η έρευνα της ελληνικής αρχιτεκτονικής ήταν ο υψίλοτος του στόχου. Κέντρο των ερευνών του ήταν το αρχαίο θέατρο στη Μήλο και οι ναοί στην Αίγινα και στις Βάσσει, αλλά είχε ασχοληθεί και με την Ακρόπολη των Αθηνών, όπου σχεδίασε τον Παρθενώνα, το Ερεχθείο, τα Προπύλαια και το Ναό της Νίκης.

Με τους υψίλοτους του στόχους και την ακριβή του μέθοδο που χαρακτήριζαν τις αρχιτεκτονικές-ιστορικές έρευνές του, ο Haller έγινε ο ιδρυτής της αρχαιολογικής αρχιτεκτονικής έρευνας στην Ελλάδα, παρόλο που δεν πρόλαβε να εκδώσει τις εργασίες του γιατί πέθανε από ελονοσία, σε ηλικία μόλις 43 ετών στα Αμπελόκια Θεσσαλίας.

Μέρος των έργων του θα ερμηνεύσει από το Ινστιτούτο της Δανίας στην Αθήνα. Η έκθεση, μπόρεσε να πραγματοποιηθεί χάρη στη μεγάλη και ευγενική συμβολή του ιδρύματος Haller της Νυρεμβέργης, αλλά και κατοχών ιδιωτικών συλλογών στο Μόναχο και στην Κοπεγχάγη. Η οικονομική υποστήριξη του Υπουργείου Πολιτισμού της Δανίας κατέστησε δυνατή την πραγματοποίηση της στην Αθήνα.

Ινστιτούτο της Δανίας στην Ελλάδα
Χαρμενιώτης 12-14
Πλ. Αγίας Αικατερίνης Πλάκα
15.12.98-31.01.99 (Παρ., Σαββ., Κυρ. 6-8 μμ., Κυρ. 12-2 μμ.)

BIBLIA

Απολογία για τον Μύθο

Δήμητρα Μήττα

Εκδ. University Studio Press
Θεσσαλονίκη 1997

Ο τίτλος του βιβλίου *Απολογία για τον Μύθο* εκφράζει, κατά τη γνώμη μου, την επιθυμία της συγγραφέως να δηλώσει ότι τερματίζει στην αποχή μας για μια πολυετή ασέβεια και αβεβαιότητα στην αντιμετώπιση της Μυθολογίας. Πράγματι, έχουμε εισέλθει σε μια νέα περίοδο, κατά την οποία το "πρώην" Μύθος μεταρρυθμίζει και ουσιαστικά μεταμορφώνει ως υπεραρκή πρόταση το ατομικό περιεχόμενο της συνείδησης. Εκείνης της συνείδησης που αναγκάζεται να αναζητήσει το συλλογικό, προκειμένου να απελευθερωθεί από τα δεσμά του ορθού λόγου και της μονομερείας.

Οι θεωρητικές και ιστορικές προσεγγίσεις της Δήμητρας Μήττα αποσκοπούν, όπως φαίνεται: α) να ενημερώσουν βιβλιογραφικά και κριτικά τον αναγνώστη πάνω στις ερμηνείες του Μύθου ανά τους αιώνες. Όμως οι ερμηνείες που παρατίθενται έχουν υποστεί την επιρροή των απόψεων της συγγραφέως για τον Μύθο· β) να προσέξουν μια μορφή προσεγγίσης, εξειδίκευσης και προσεταιρισμού των πολυμετρικών μυθικών λόγων, ώστε να βιώσει ο αναγνώστης τις εθεσθιακές ωθήσεις πληρώσης ενός εσωτερικού χρονικού κενού. Επομένως, μετά την επίσκεψη στη βιβλιογραφία, προτείνεται η ανάληψη της συλλογικής αξίας των μυθολογικών στοιχείων, όπως σημειώνει ο H. Marcuse, με στόχο την αίσθηση ότι εξουδετερώνεται η πίεση του Χρόνου.

"Μπροστά σ'ένα βιβλίο δεν πρέπει να αναρωτιόμαστε τι λέει, μα τι θέλει να πει, και πού οι παλιότεροι σχολαστές των ιερών βιβλίων είχαν κατανοήσει απόλυτα", γράφει ο U. Eco στο *Όνομα του Ρόδου*. Στην περίπτωση της Δήμητρας Μήττα, έχουμε το παραδειγμα του ερευνητή που αναλύεται στις ιστορικές ανατομίες και στους στοχασμούς για την πολυμορφία της Μυθολογίας. Η πολυδιάστατη ανάγνωση της ερευνητριάς στα ζητήματα που σχετίζονται με τον Μύθο, τις εκδόχες και τις ερμηνείες του, αποσφορίζει τη σημασία του ενός παραγόντου απέναντι στη Μυθολογία. Παράλληλα, αναδεικνύει την πλημυκόληττα των διεργασιών και των αντιμετώπισεων του Μύθου σε διαφορετικές εποχές και σε διαφορετικούς χώρους.

Πιστεύω ότι το βιβλίο *Απολογία για τον Μύθο* συμβάλλει: α) στην προσπάθεια αναμόρφωσης του περιεχομένου της γαμήνης μνήμης, όπως αυτή είχε εκφραστεί από τις διαχρονικές εικόνες του μύθου και από τις ερμηνείες τους· β) στην αναβάθμιση της λειτουργίας του μυθικού λόγου σε οργανικό συμπλήρωμα των άλλης μορφής λόγων στην υπέρβαση του "μυθικού προϊόντος" ως υπόθεσης μνήμης και στην κατάταξη του ως χρηστικού εργαλείου με προοπτική τη διεύρυνση του στοχασμού γ) στην απελευθέρωση δυναμικών που εμπειρεύονται στη διαρκή παρουσία του Μύθου και της Μυθολογίας προς όφελος της κατανόησης των παραμέτρων ζωής, της φαντασίας, του οράματος, του ονείρου, των νέων παρεμβολών στο ιστορικό γίγνεσθαι.

Στοιχείο του μύθου είναι και οι εικόνες ή αποτυπώσεων το περιεχόμενο η παράγονται από αυτό. Ένα άλλο στοιχείο είναι η ιστορική προοπτική που χαρακτηρίζει την εκάστοτε μυθολογική μορφή με συγκεκριμένες διαστάσεις της. Ένα ακόμη είναι η γοητεία που εκπέμπει ο μύθος. Αυτή η τελευταία όψη, η γοητεία, θεωρώ ότι διογκώνει την ουσία των μύθων, ίσως γιατί η γοητεία ερεθίζει τη φαντασία και τροφοδοτεί το όνειρο και το όραμα. Υπεισέρχεται δηλαδή στον μύθο η προσωπική εκδοχή, η εξατομικευση των μηνυμάτων του μυθικού υλικού. Συντελείται με τον τρόπο αυτό η υιοθέτηση του μύθου, αφενός, και η τεκνοποίηση του αφετέρου. Το παράδειγμα του Μεγαλέξανδρου με τις σύγχρονες διαστάσεις του στην τέχνη είναι νομίζω χαρακτηριστικό.

Στις παλινδρομήσεις ανάμεσα στο τρίπολο *πραγματικότητα-ατομικές διεργασίες-συλλογικές επεξεργασίες*, το μυθικό και μυθολογικό αποτέλεσμα, παρά τον σταθερό πυρήνα που μπορεί να έχει, δεν είναι ποτέ και πουθενά ταυτόσημο. Αντίθετα, οι πυρήνες και τα συνακόλουθα του μύθου επιμοιράζονται κατά σημεία, απομυθολογούνται ποικιλοτρόπως, μεταλλάσσονται, μεταμορφώνονται. Αν φθάσουμε στα άκρα, ίσως μιλήσουμε για έναν τελικό μύθο ενός αλκυού Εγώ της νόησης και της αίσθησης:

Δρ Φ. Κώστας Σουρέφ
Αρχαιολόγος

Οι επιγραφές του Ωρωπού

Βασίλειος Χ. Πετράκος

Εκδόσεις Η εν Αθήναις
Αρχαιολογική Εταιρεία
Αθήνα 1998

Από τις πιο σημαντικές επιστημονικές εκδόσεις στο χώρο της επιγραφικής, της φιλολογίας και της

αρχαιολογίας αποτελεί το έργο αυτό του Β. Πετράκου, ο οποίος κατόρθωσε να επεξεργαστεί, επί σειρά ετών, το επιγραφικό υλικό από τις ανακαρίες του Ιερού του Αμφιαράου στον Ωρωπό.

Το έργο αποτελεί μια σπουδαία μελέτη, καθώς κάθε επιγραφή και ενενήραφο σφάραγμα καταγράφηκε, μελετήθηκε και ταξινομήθηκε με μοναδικό τρόπο ώστε να αντλούνται από τα πέτρινα αυτά μνημεία πολύτιμες πληροφορίες, που συνοψίστηκαν, σε τελική φάση, σε κατηγορίες στο ευρετήριο. Έτσι, έχουμε καταλόγους για τα ενοίκια όχι μόνο των τοπικών Ωρωπίων αλλά και των ξένων και των Ρωμαίων. Γνωρίζουμε (αλφαριθμητικά) ονόματα γλυπτών, αρχόντων, ιερέων, μηνών, αγωνιστών κτλ. Η μελέτη περιλαμβάνει επίσης ευρετήριο λέξεων. Πολύτιμο για τον ειδικό επιστήμονα και επιγραφικό, το πόνημα αυτό αποτελεί πρότυπο μετρήσιμης ερευνητικής μάτιας που διεισδύει στην ουσία και αναδεικνύει την ποιότητα των πληροφοριών. Έτσι, κατατάσσεται σε κενές τις μελέτες που προκύπτουν μελέτες που αποτελούν οδηγό στην ταξινόμηση και ανάδειξη ενός μεγάλου και πολυμορφου επιγραφικού συνόλου.

Κλαίρη Ευστρατίου

Το Αρχαιολογικό Έργο στη Μακεδονία και τη Θράκη

Πρακτικά Συνάντησης

Εκδόσεις: Υπ. Πολ., Υπ. Μακεδονίας και Θράκης, Αριστοτέλειο Παινίμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1997

Στη Θεσσαλονίκη, εδώ και έντεκα χρόνια, γίνεται μια Συνάντηση αρχαιολόγων με αντικείμενο το Αρχαιολογικό Έργο στη Μακεδονία και τη Θράκη. Η συνάντηση αποτελεί συνεργασία του Α.Π.Θ. και της ΙΣΤ' Εφορείας Προϊστορ. & Κλασ. Αρχαιοτήτων Θεσσαλονίκης. Πρόσφατα κυκλοφόρησε η Πρακτική της τελευταίας (11ης) Συνάντησης Συνάντησης, που, λόγω του μεγέθους των ανακοινώσεων, αποτελείται από δύο τόμους, στους οποίους παρουσιάζονται τα συλλογικά αποτελέσματα μακροχρόνιων ανασκαφών. Στο δίτομο αυτό έργο, που τυπώθηκε σε λιγότερο από ένα χρόνο και πρόλαβε να παρουσιαστεί στη φετινή Συνάντηση (12-14 Φεβρουαρίου 98), επιμεριέεται θησαυρός πληροφοριών για τους αρχαιολογικούς χώρους και τη δραστηριότητα των αρχαιολόγων (έλληνων και ξένων) της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας (ή του Α.Π.Θ.) στη Μακεδονία και τη Θράκη. Παράλληλα τυπώθηκε, ήδη από τις αρχές του 1997, βιβλιογραφικός κατάλογος για ευκολότερη

χρήση των τόμων.

Συγχρόνως με τον τόμο αυτόν (τον 10ο, τόμοι 10Α και 10Β) κυκλοφόρησε και βιβλιογραφικός κατάλογος όλων των τόμων (1987-1996), τον οποίον επιμελήθηκε η Π. Αδάμ-Βελένη και περιέχει πρόσωπα και τόπους. Το όλο έργο αποτελεί σημαντικότατο εργαλείο στα χέρια των ερευνητών, που μπορούν ανά πάσα στιγμή να βρουν ποιός ερευνά, τι και πού.

Η Συνάντηση και η σειρά αυτών των τόμων αποτελούν σημαντική προσφορά για την Αρχαιολογία, αφού παρουσιάζεται ότι πιο πρόσφατο υπάρχει στην αρχαιολογική έρευνα του ελληνικού χώρου διεθνώς.

Η οκτώσχημη ασπίδα στο Αγιαίο της 2ης π.Χ. χιλιετίας

Δέσποινα Δανιηλίδου

Εκδ. Ακαδημία Αθηνών, Κέντρο Ερεύνης Αρχαϊότητας, Αθήνα 1998

Εργαλείο μελέτης το πόνημά του αυτό, έρευνα και τεκμηριώνει την εμφάνιση και την εξελικτική πορεία της οκτώσχημης ασπίδας, από αμυντικό όπλο σε διακοσμητικό θέμα και θρησκευτικό σύμβολο. Στο δεύτερο μέρος του έργου δίνεται ένας θεματικός-εικονιστικός καταμερισμός των ασπίδων σε ομάδες.

Dictionnaire Méthodique de l'Architecture Grecque et Romaine III

René Ginouvés

Εκδ. Ecole Française d'Athènes et de Rome, Ρώμη 1998

Κυκλοφόρησε και ο τρίτος τόμος (και τελευταίος) του σημαντικότερου έργου που ξεκίνησε το 1972 ο René Ginouvés. Το 1994, με το θάνατό του, τον έκδοση του τρίτου τόμου ανέλαβε η Marie Christine Hellmuth.

Ο τόμος αυτός των 357 σελίδων κειμένου ακολουθεί με αρχιτεκτονικούς χώρους, κτίσματα και σύνολα. Αποτελείται από τρία κύρια μέρη: 1. Ο βασικοί αρχιτεκτονικοί όγκοι και οι συνθέσεις τους. 2. Πρόγραμματα: Τα κτίσματα. 3. Οργάνωση της πόλης και του χώρου.

Ακολουθούν οι βιβλιογραφικές συντομογραφίες, το ευρετήριο και 115 πυκνά εικονογραφημένες σελίδες (με σχέδια και φωτογραφίες). Ο άλλος του τριτομίου αυτού λεξικού έγκυται στο ότι, εκτός από την ποιότητά του, η οποία οφείλεται σε εκλεκτούς συ-

νεργάτες, οι όροι του γαλλικού κειμένου μεταφράζονται στα Γερμανικά, Αγγλικά, Ιταλικά, Νέα Ελληνικά, Αρχαία Ελληνικά και Λατινικά. Το μνημειώδες αυτό έργο αποτελεί απαραίτητο συμπλήρωμα της κάθε βιβλιοθήκης που αφορά στον αρχαίο πολιτισμό.

Έλληνες Μάγοι

André Bernard

Εκδ. Βιβλιοπωλείο της Εστίας, Αθήνα 1997

Μαγικοί πότυροι, καταδευσμικές πινακίδες και φιλαχτά είναι πηγές για τη μελέτη της μαγείας των Ελλήνων. Στο βιβλίο αυτό αναλύεται η σημασία των πηγών και ο ρόλος των μάγων. Δίνονται συνταγές, προσευχές και έζορκα, που δείχνουν το εύρος του φάσματος της μαγείας την οποία ασκούσαν οι Έλληνες και οι Ρωμαίοι, τους τόπους καταγωγής της, όπως η Αίγυπτος, η Συρία, η Παλαιστίνη, και τον τρόπο με τον οποίο οι αρχαίοι αντιμετώπιζαν το μεταφυσικό στην καθημερινότητά τους.

Αλεξάνδρος και Ανατολή Κατάλογος Έκθεσης, Συλλογικό έργο

Εκδότες Οργανισμός Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης "Θεσσαλονίκη 1997" και Αριστοτέλειο Παν. Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1997

Έργο αναφοράς, ο εξαιρετικός αυτός κατάλογος περιέχει τους σημαντικότερους σταθμούς, η δημιουργία των οποίων οφείλεται στη δράση του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Δημήτριος Παντεμαλής, "Αλεξάνδρος και Ανατολή. Το εκθεσιακό πρόγραμμα".

Ο Αλεξάνδρος στην Αρχαία Τέχνη: Εμμανουήλ Βουτυράς, "Οι απεικονίσεις του Μεγάλου Αλεξάνδρου στην αρχαία τέχνη". Χρυσούλα Σασιανόγλου-Παλιωδέλη, "Οι μάγες του Αλεξάνδρου στις αρχές του 4ου π.Χ. α.". Έλενα Walther-Karυδή, "Γάμος Ρωξάνης και Αλεξάνδρου. Ο Μέγας Αλεξάνδρος ως εραστής". Fausto Zevi, «Η εκστρατεία του Αλεξάνδρου στο εικονογραφικό πρόγραμμα της "Οικίας του Φαίνου" στην Πομπηια». Η πορεία προς την Ανατολή: Στάντντ P. Αποστολίδης, "Ακολουθώντας στο χάρτη την πορεία του Αλεξάνδρου". Σοφία Κρεμμυδή, "Τα οικονομικά του Αλεξάνδρου και η ασιανή εκστρατεία". Περικλής Χριστοδουλάκης, "Ελληνικές πόλεις στην Ανατολή: Ιδρύσεις του Αλεξάνδρου και πόλεις των διαδόχων". Αίγιπτος: Jean-Yves Empereur, "Η ανα-

κάλυψη της Αλεξάνδρειας". Βαβυλών: Evelyn Klengel-Brandt, "Ο Μέγας Αλεξάνδρος και η Βαβυλώνη". Περσία: Béatrice André-Salvini, "Ο Μέγας Αλεξάνδρος και οι πρωτεύουσες του περσικού βασιλείου". Βακτριανή: Adrian S. Hollis, "Τα ελληνικά νομίσματα της Βακτρίας και της Ινδίας και η ιστορική έρευνα". Τέχνη της Γανδάρας: Donatella Mazzeo, "Η τέχνη της Γανδάρας στο Μουσείο Ανατολικής Τέχνης της Ρώμης". Αραβία. Ο Αλεξάνδρος μετά τον Αλεξάνδρα: Μάρια Καμπούρη, "Ο μύθος του Μεγάλου Αλεξάνδρου στη Χριστιανική Ανατολή και το Ισλάμ".

Λεξικό της Ελληνικής Μουσικής

Τάκης Καλογερόπουλος

Εκδ. Γαλλελή, Αθήνα 1998

Κυκλοφόρησαν οι τρεις πρώτοι τόμοι (Α-Γ, Δ-Κα, Καν-Μαν) του εξοχισμού Λεξικού της Ελληνικής Μουσικής. Από τον Όμηρο έως σήμερα. Μοναδικό έργο, γραμμένο στην πιο μουσικο-μουσικολογική Καλογερόπουλα, αποτελεί το πρώτο πλήρες έργο που καλλίπει ένα σημαντικό κενό στην ελληνική μουσική-καλλιτεχνική βιβλιογραφία. Είναι το απαραίτητο βοήθημα για τους μουσικούς, τους μουσικολόγους και τους μουσικοφίλους κάθε είδους μουσικής (κλασικής, ελαφράς, τζαζ, βυζαντινής, δημοτικής, λαϊκής κ.λπ.). Μέσα σε 3.500 σελίδες, εξετάζεται η Μουσική Ιστορία της Ελλάδας, από τις μυθολογικές της απαρχές έως τις μέρες μας. Αποκαλύπτεται ο ρόλος της ελληνικής μουσικής δημιουργίας, από την Ανατολή ως τη Δύση.

Λατρεία στον κύκλο του χρόνου Φωτογραφίες:

Κώστας Βέργας

Κείμενα:

Κανελλός Κανελλόπουλος

Εκδ. Βέργας, Αθήνα 1997

Το δίγλωσσο (Ελληνικά-Αγγλικά) αυτό φωτογραφικό λεύκωμα, με τις θαυμάσιες ληψεις του Κώστα Βέργα, αποτελεί "ντοκουμέντο" για σειρά ελληνικών παραδοσιακών εορτών, αποδεικνύοντας, με καλλιτεχνικό τρόπο (προτρετά, σημειώματα, ομάδικες εκδηλώσεις), το πόσο ζωντανή είναι ακόμα μέσα μας η παράδοση που έχει τις ρίζες της ακόμα και στην αρχαιότητα. Για κάθε εορτή ένα μικρό κείμενο εξηγεί το νόημα των δραμιέντων (οι εκθέσεις και τα κείμενα παρακολουθούν τις γιορτές καθώς εκτυλίσσονται στο πέρασμα των τεσσάρων εποχών).

Τάλως

Περιοδική έκδοση

Εκδ. Ινστιτούτου Κρητικού Δικαίου Χανιά, 1996

Ο τόμος ΣΤ' 3 (1996), που επιμελήθηκε ο Στρατής Παπαμανουσάκης, αποτελεί τη συνέχεια των τόμων ΣΤ' 1 και ΣΤ' 2. Πραγματεύεται τον Κρητικό Κώδικα ΙΙΙ: περίοδος Γ', Κρητική πολιτεία (1898-1919). Τα περιεχόμενα των τόμων ΣΤ' 1-3 είναι τα εξής: ΣΤ' 1: 1) Νομοθετικά διατάγματα 1899. 2) Νομοθετικά διατάγματα 1900. ΣΤ' 2: 1) Νομοθετικά διατάγματα 1900. 2) Νομοθετικά διατάγματα 1901. 3) Νόμοι Α' Βουλευτικής περιόδου 1901. ΣΤ' 3: 1) Νόμοι Α' Βουλευτικής περιόδου 1901. 2) Νόμοι Β' Βουλευτικής περιόδου 1903. 3) Νόμοι Γ' Βουλευτικής περιόδου 1905. 4) Νόμοι Α' Βουλευτικής περιόδου 1907-1908.

Bulletin de Correspondance Hellénique (120, 1996)

École Française d'Athènes
De Boccard, Paris 1998

Ta Chroniques des fouilles et découvertes archéologiques en Grèce en 1995, συνοδεύεται των μελετών του 120ού τόμου του BCH, που κυκλοφόρησαν πρόσφατα, αποτελώντας την πρώτη προσπάθεια ανανέωσης της μορφής του τεύχους, το οποίο επιμελείται και πάλι ο Gilles Touchais, με συνεργάτες τους: Tina Bolati, Beatrice Detournay, Sandrine Huber, Anna Philippa-Touchais, Yannis Varalis.

Λαύριο, Τοπίο Μνήμης

Φωτ.: Ε. Κώτσου
Κείμε.: Πέπη Ρηγοπούλου -
Ελένη Πορτάλιου
Εκδ. Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1997

Ένα φωτογραφικό λεύκωμα αφιερωμένο στο Λαύριο και στις βιομηχανικές του εγκαταστάσεις δεν μπορεί παρά να συγκινηθεί. Οι "πόλεις της οιωπής", το σταματημένο ρολόι, οι σκουριές και η σκηνογραφική διάσταση της αρχιτεκτονικής που εκκλίνει κάποτε ζωή, μόχθο, ζωντάνια και μάχες, αγώνες, πικρά αλλά και ελπίδα, καταγράφονται αποπελασματικά μέσα από το φάκο της Εύης. Κώτσου σε μια καλλιτεχνική απόδοση υψηλής αισθητικής. Οι φωτογραφίες πλασιάζονται σε αποπελασματικά μέσα από ωραία κείμενα δύο ανθρώπων του πολιτισμού, τον ακαδημαϊκών δασκάλων της Πέπης Ρηγοπούλου, του Πανεπιστημίου Αθηνών, και της

Ελένης Πορτάλιου, του Ε. Μ. Πολυτεχνείου.
Το βιβλίο έχει και αισθητική και άποψη, γι' αυτό και είναι σε όλους χρήσιμο.

Νικ. Θ. Χολέβας

Η Χίος στην αρχαιότητα

Θεόδωρος Χ. Σαρτζικάκης
Εκδ. Εριφύλη, Αθήνα 1998

Στο πλούσιο αυτό έργο, που ασχολείται με την ιστορία της Χίου από την απύκνυ αρχαιότητα έως και τους ρωμαϊκούς χρόνους, ο συγγραφέας παραθέτει πλήθος στοιχείων, που εμφανίζουν, μέσα από αρχαία κείμενα και από την πολυφωνία των ερευνητών, μια εικόνα του νησιού εκθαύραση, που σιγά να εκτιμήσουμε την ακτινοβολία του στο πολιτισμικό πλαίσιο της αρχαιότητας. Μεθοδική, τεκμηριωμένη και θαυμάσια σχολιασμένη, η εργασία αυτή αποτελεί βασικό κείμενο για τη γνώση της ιστορίας της Χίου και υπόδειγμα και πρότυπο μελέτης.

Η καθημερινή ζωή το έτος 1000

Edmond Pognon
Εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα 1998

Κάθε χιλιετία στη στροφή της είναι σημαδιακή. Το βιβλίο αυτό μας δείχνει την κατάσταση που επικρατούσε στην Ευρώπη το έτος 1000 και το πως βίωναν καθημερινά οι άνθρωποι μια εποχή που εμείς μπορούμε, χάρη στην απόσταση, να χαρακτηρίσουμε ως μεταβιτική. Μαθαίνουμε για τη γεωργική ζωή, τα ήθη, έθιμα, προλήψεις και δεισιδαιμονίες, για τους βασιλικούς έρωτες, τα σεξουαλικά ήθη, την κοινωνική και τη θρησκευτική οργάνωση, τις καινοτομίες και τις προόδους στις κινητήριες τεχνικές. Η μετάφραση είναι του Στ. Βλοντάκη.

Τα Κάστρα της Ορθοδοξίας

Ι. Μ. Χατζιφωτίης
Α' σειρά, πέντε τόμοι
Εκδ. Αλκυών, Αθήνα 1998

Στον εκδοτικό χώρο επανέκαμψε ο δραστήριος και πολυπράγμων Ι. Χατζιφωτίης, με τη συγγραφή πέντε τόμων για τα Κάστρα της Ορθοδοξίας: Το θανάρι, το Άγιον Όρος, τα Μετέωρα, τη Μονή Βεολόγου Πάτμου, την ακριτική Μονή Πανορμίτου Σύμης - και έπειτα συνέχισε. Πρόκειται για ερευνητικό μόχθο και πολύχρονη συλλογή στοιχείων του συγγραφέα από τα

αρχαία, τις πηγές και τα ίδια τα μνημεία, που του έδωσαν τη δυνατότητα γ' αποκάλυψης άγνωστων πτυχών των μεγάλων πνευματικών κέντρων της Ορθοδοξίας. Παράλληλα παρέχει στον αναγνώστη σε ζωντανή αφήγηση όλα εκείνα τα στοιχεία, που συγκρατούν την ιστορία, την ιδιομορφία και την προσφορά τους.

Κάθε τόμος συνοδεύεται από παράρτημα με εικονογραφικό υλικό, από πλούσια γενική και ειδική βιβλιογραφία και απολαυστικούς μύθους και ιστορίες, που επενδύουν γλαφυρά τη δημιουργία και τη ζωή των μεγάλων Μονών.

A. M.

Επιστολή

Προς το Περιοδικό Αρχαιολογία και Τέχνες
Αίγιον 12.9.98.

Στο υπ' αριθμ. 47 τεύχος του περιοδικού σας δημοσιεύτηκε άρθρο μας με τίτλο "Το Μαντικό Σπήλαιο του Βουραϊκού Ηρακλή", με το οποίο προτίναμη την πιθανή ταύτιση του σπηλαιού νότια του Ελαιώνα στην περιοχή Αιγιαλείας με το αναφερόμενο από τον Πausανία (7.25.10) ως το μαντικό σπήλαιο του Βουραϊκού Ηρακλή.

Με επιστολή προς το περιοδικό σας, που δημοσιεύτηκε στο τεύχος 50, σ. 109, η ΣΤ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων απέρριψε την πρότασή μας, τυχόν λόγω όψιμου αμφισβητήτα είναι αν πρόκειται ταυτίζεται με το γνωστό από τις πηγές σπήλαιο του Βουραϊκού Ηρακλή".

Σήμερα, και ενώ κανένα νέο στοιχείο έρευνας δεν έχει προκύψει σχετικά με την ταύτιση ή μη του σπηλαιού νότια του Ελαιώνα με εκείνο του Βουραϊκού Ηρακλή, η ίδια ΣΤ' ΕΠΚΑ προχώρησε στη δήλωση του μνημείου, ως εμφανιζότα στη φωτογραφία, την οποία και παρακαλούμε να δημοσιεύσετε, ερχόμενη σε πλήρη αντίφραση με όσα υποστήριξε το 1994.

Δρ Ντόρα Κατωνοπούλου,
Δρ Steven Soter
Διευθυντές.

